תלמוד בבלי · אחרונים · רש״ש · סדר מועד

רש"ש על מועד קטן

רבי שמואל שטראשון [הרש"ש]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

רש"ש על מועד קטן

רבי שמואל שטראשון [הרש"ש]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/רשש-על-מועד-קטן/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 4
דף ב: 4
דף ג. 5
דף ג: 6
דף ד. 6
דף ד: 7
דף ה. 7
דף ה: 7
דף ו. 9
דף ו: 9
דף ז. 9
דף ז: 10
דף ח. 11
דף ח: 11
דף ט. 11
דף ט: 11
דף י. 12
דף י: 13
דף יא. 13
דף יא: 13
דף יב. 14
דף יב: 15
דף יג. 15
דף יג: 16
דף יד. 16
דף יד: 17
דף טו. 18
דף טו: 18
דף טז. 19
דף טז: 20
דף יז. 20
דף יז: 20
דף יח. 22
דף יח: 22
דף יט. 22
דף יט: 23
דף כ. 24
דף כ: 24
דף כא. 25
דף כא: 25
דף כב. 26
דף כב: 27
דף כג. 28
דף כג: 29
דף כד. 29
דף כד: 31
דף כה. 32
דף כו. 32
דף כו: 32
דף כז. 33
דף כז: 34
דף כח. 34
דף כח: 34

דף ב.

במשנה [**במועד**. ובתיו"ט ולפי שאין במשנה לשון חש"מ כו'. מצינו לשון זה במ"ב פ"ד דמגילה. וע"כ כוונתו על משנה שלפנינו:

במשנה שם] **וחכ"א עושין אה"א בתחלה בשביעית**. כתב התוי"ט בשם הר"ן (נמשך אחרי מדפיסי הרי"ף שציינו עליו מלמעלה ר"ן. אבל נראה ברור שהוא הנ"י כניכר מסיגנון לשונו שמובדל הרבה מלשון הר"ן. גם ברפ"ב מביא את הה"מ. והר"ן אינו מביאו לעולם. ואף הרב"י והגר"א מביאים אותו בשם נ"י) דלהכי לא אסרי משום חופר כיון שמשליך את העפר למרחוק כו'. כוונתו דדרך העודר להניח העפר במקומו וכאן ע"כ משליך על אגפי האמה (וזה קרי ליה הנ"י למרחוק) כיון דצריך לגומא. וכן לא אסרי משום דמכשיר אגפיה לזריעה מטעם שכ' התוס' לקמן (ד ב) כיון דעביד ע"י שינוי. והא דפריך הגמרא שם. ליחוש מפני שמכשיר אגפיה לזריעה. היינו למ"ד דטעמא דראב"ע מפני שנראה כעודר ליחוש נמי מפני דמכשיר אבל לרבנן כמו דל"ח לעודר כן ל"ח למכשיר וכזה כתבו התוס' בסוכה (כג) ד"ה ולמ"ד ועמש"כ שם ובשבת (מט) בד"ה רש"י. ובמש"כ מיושב מה שגמגם עליו בתור"ע:

גמרא ומאי משמע דהאי בית הבעל לישנא דמייתבותא כו'. ק"ל מדוע לא קאמר דלהכי נקרא בית הבעל משום דמיטרא בעלה דארעא הוא (תענית ו ב) ולכן נקרא רביעה שרובע את הקרקע וכדכתיב והולידה והצמיחה ע"ש. שוב ראיתי בהריטב"א שהביא כן בשם הירושלמי. וכן הרמב"ם ברפ"ח דפאה הבליע טעם זה בנעימת לשונו:

רש"י ד"ה הרווחה לא. לשוויה אפלי חרפי. הוא לשון הגמרא לקמן (ו ב):

תד"ה עיף. כדכתיב הרויתי נפש עיפה. ונדפס הגהת הגרי"פ פסוק זה לא נמצא כו'. המדפיס שגה דכוונת הגרי"פ היתה על גי' הישנה שבתוס' ונפש עיפה למים כמו שהעתיק התוי"ט אבל לפי הגירס' שלפנינו כתוב הדר הוא בירמיה (לא כה):

דף ב:

גמרא איתמר המנכש כו' משום מאי מתרינן ביה רבה אמר כו' רי"א כו'. כה"ג בשבת (קלח) וע"ש בפרש"י ד"ה דנוטל אוכל שכ' ולרבה ה"ה כו'. אבל הכא מוכח דתרוייהו דוקא קאמרי:

רש"י ד"ה א"כ מתניתין. עי' רש"א שהניח דבריו בצ"ע. ולי דברי הרש"א צ"ע דהא הש"ס קאמר להדיא לעיל לראב"ע מעיין שיצא בתחלה לא. ואולי גי' משובשת נזדמנה לו שם. ולשון רש"י שלפנינו שם בסה"ע אטעי' דהבין מדבריו דפי' לא חרבה מעיינה

היינו שמעיינה הראשון קיים וזהו מעיין שלא יצא בתחלה. אבל הב"ח הגיה שם פרש"י אל נכון:

רש"י ד"ה חרישה. דבשעת חרישה ליכא כלאים כלל. אלמה לא הא בא"י זרעי ברישא והדר כרבי (שבת עג ב). ומדוע לא פי' כפשטיה דלא אשכחן דאסרה תורה חרישה בכלאים:

תד"ה חייב. עי' רש"א מה שגמגם בדבריהם. ול"נ דע"כ ל"פ אלא בכה"ג דאיכא ב' מלאכות איזו עיקרית דלחייב עלה והשניה תבטל. אבל היכא דליכא אלא חדא לכ"ע מחייב עלה אפילו בלא דמיון ובלא מחשבה ולהכי לא פריך אלא מר"כ דוקא דאמר דחייב שתים:

דף ג.

גמרא מנין לעידור ולקישקוש ולכיסוח כו'. נ"ל למחוק ולקישקוש ולגרוס במקומו ולניכוש כדלעיל דפשוט שזוהי הברייתא עצמה דלעיל ואי הוה גרסינן בה קישקוש ה"ל להש"ס להקשות לעיל מינה ובה. ונראה דלזה נתכוין ג"כ הגה"ש אלא שנשתבש ע"י מעתיק טועה. וכן לקמן צריך להוסיף ואין מאבקין כדלעיל:

רש"י ד"ה בצירה. וקצירה אב מלאכה היא בפרק כלל גדול. תמוה דה"ל לפרש כפשוטו משום דכתיב כאן לא תקצור. ועי' מהרש"א לעיל בסמוך:

רש"י ד"ה זריעה בכלל היתה. ובשנה השביעית שבת שבתון וגו'. נראה דעיקר כוונתו על הוגו' דהיינו שדך לא וכרמך לא. ועמש"כ בתוס':

רש"י ד"ה אף כל. יצא כו' שאינן בשניהן יכול לא יקשקש כו'. כצ"ל:

בא"ד קא תריץ לקמן (הוא בדף ד ב) בעוגיות כו' וה"ה לעידור. וק"ל. א) מדוע לא מקשה הש"ס מעידור לעידור מינה ובה כמו דמקשה על קישקוש מברייתא אחרת. ב) דלפ"ז הוה מצי לתרוצי כן (ר"ל הא בחדתי כו') גם על רומיא דקישקוש דהא פי' לעיל דהיינו עידור אלא שזה בגפנים וזה בזיתים. ויותר ה"נ דקושיא דעידור אעידור מיתרצא באותו תירוץ עצמו דקישקוש והגמרא נקטא קישקוש הואיל ומוזכר תחלה בברייתא להיתרא. או שיגרא דלישנא בסוכה (מד ב) נקטא. ובריטב"א ראיתי שמחק ולא יעדר מהברייתא:

תד"ה אין. ול"נ כו' דליכא הכא אלא כלל ופרט כו'. המהרש"א הקשה מהא דלקמן קרי ליה כלל ופרט וכלל. ול"נ ליישב דלפי שהביא הר"ש שם בשם הירושלמי. כוונת ר"א כיון דהכלל בעשה והפרט בל"ת דיינינן ליה במדת דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד

כו' ע"ש. וכ"כ הריטב"א והוא כעין מדת כלל ופרט וכלל כמש"כ רש"י ותוס' בשבועות (ז) ע"ש:

דף ג:

גמרא ונסב לה הש"ס לפטורא. נראה דצ"ל תלמודא (ופי' לימוד) והמעתיק שגה לפרשו מלשון תלמוד והחליפו בש"ס וכצ"ל לקמן ובפרש"י:

גמ' שם משתכלה הלחה. במשניות הגי' עד שתכלה:

גמ' שם א"כ נתת תורת כאו"א בידו. כ"ה שם:

בסה"ע שהרי כבר נאמר וכו' וכרמך לא תזמור וגו'. כצ"ל עי' בתוספות:

רש"י ד"ה דאתיא (בסופו). נראה דצ"ל דבששית נמי אסור:

רש"י ד"ה תקנתא. דר"ש כו' ועד עצרת היינו אליבא כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה יו"ד. חורשין כל השדה כולה. כצ"ל:

רש"י ד"ה ואתו. צ"ל ואתנו.

וד"ה וכל. צ"ל כל:

תד"ה ר"א. א"נ דכיון דאיתא בהדיא כו'. אבל הר"ש בפ"א דשביעית מ"ד בסופו העתיק הירושלמי דמפורש שם דר"א אית ליה דלוקה ור"י א"ל דאינו לוקה:

תד"ה עד עצרת. מש"כ הרש"א דלא קחשיב ליה בעדיות משום דר"ש יחידאה הוא. שם בפ"ה חשיב טובא משמייהו דיחידאי. ושם במ"ג הביא משמיה דר"ש גופי' (לנ"א דחשבה התוי"ט לעיקר) ג"ד מקולי ב"ש ולא חשיב להא בהדייהו:

תד"ה ניסוך. והא כו' מ"ם כו' אסמכתא כו'. ק"ל דבתענית (ג) קאמר אי ריב"ב שיתא יומי ע"ש משמע דדרשה גמורה היא ועי' זבחים (קי ב) ובתוס' שם:

תד"ה שהרי. ואח"כ כתיב את ספיח כו' אלמא קצירה כו'. כצ"ל:

דף ד.

תד"ה אלא ארנב"י. ויש דמשבשי להאי אלא כו'. פשוט דטעמם משום דע"כ גם לשינויא דידי' צ"ל דמקרא לא אסור רק למ"ד יום וכשנויא דרי"צ וכפרש"י וא"כ מאי אלא. והרש"א נדחק לחנם:

רש"י (בסה"ע) **דהוה דלי. וחכמים לא התירו כי אם לבית השלחין בלבד**. תימה דדלייה אף לביהש"ל אסורה דהא אסרינן מי קילון במתניתין דדלייה היא טירחא יתירא כמש"כ התוס' (בע"ב) וטירחא לא התירו כדאמרי' בריש מכילתין:

דף ד:

גמרא כדתנן המדל בגפנים כו'. קשה דלא מייתי מהמוקדם דתנן שם פ"ג מ"ג המדל נותן מן המשואר כו':

גמ' שם אמימר מתני לה מפני שנראה כעודר וקשיא ליה כו'. משמע דלמ"ד מפני שמכשיר כו' ל"ק דאיכא לאוקמיה דשדיא לאבראי. ולפ"ז לא א"ש מאי דהדרי תרוייהו (ר"ז וראב"מ) לתרוצי הך קושיא הא לחד מינייהו ל"ק כלל. ואולי צ"ל במקום אחד רב זירא וכדעת התוס' במנחות (מ ב) דתרי נינהו. והא ל"ק דתסתיים מיהא דראב"מ הוא דאמר מפני שנראה כעודר. די"ל כמש"כ התוס' לעיל (ג ב) בד"ה ר"א בתירוץ הב':

רש"י ד"ה ציתאי. מקום. ביבמות (כא ב) משמע דהוא שם אדם פרטי. ואולי כוונתו שנקרא בר ציתאי ע"ש מקומו וכ"מ לישנא דבני בר:

רש"י ד"ה בדוכתיה. דלא עביד אלא לרכך ארעא. כצ"ל:

דף ה.

גמרא בורות כו' וחוטטין אותן אבל לא שפין א"ס. מהרי"ף והרא"ש מוכח דגרסי ושפין א"ס ועי' ברמב"ם פ"ח מהל' יו"ט ה"ד ולח"מ שם. ומאי דתני תו ולא חוטטין לתוכן וברישא תני וחוטטין אותן ע"ש בלח"מ:

גמ' שם הא בהדיא קתני לה ומתקנין כו'. ק"ל לימא דבא לאתויי הא דשרו הנך אמוראי דלעיל (בס"ד הקודם) ור"א גופי' בכללם דהביאו מהא דתנן עושין כל צרכי רבים וי"ל:

תד"ה לאתויי. קס"ד דהאי דפריך הכי כו'. כצ"ל:

בא"ד לא היתה מתניתין שגורה בפיו. כצ"ל:

דף ה:

גמרא בה"פ כדתנן החורש כו' עד מאה אמה. הריטב"א ל"ג לכ"ז דלקמן מוקמינן לה בשדה שאבד בה קבר:

גמ' שם ושדה שאבד בה קבר בה"פ קרי ליה אין והתנן כו'. כצ"ל וכ"ה בריטב"א וכן הגיה הגר"א ז"ל:

גמ' שם רי"א עד שיהא שם זקן כו'. בתוספתא הגי' אר"י במד"א בזמן שיש שם זקן כו'. והכ"מ העתיק כן גם מגמרא שלפנינו וכתב דלכן פסק הרמב"ם כוותיה דידוע שכ"מ שאר"י במד"א אינו אלא לפרש. ועי' ג"כ בדבריו בפ"ד מהל' ברכות ה"ד. ועי' בביצה (ט

ב) בתד"ה ולא היא. אכן בחולין פ"ח כתבו להפך. ועי' בס' שב שמעתתא בשער י"ב אות י' וי"א אריכות דברים בזה:

גמ' שם כדאמר עולא בעומדין על הגבולין כו'. אין מי שיציין לנו היכן אמר עולא ד"ז. והוא בנדרים (מב ב) (מבני הרב מוה' מתתי' שי'):

רש"י ד"ה אבל מציינין. שאע"פ שאינה אלא עצם אחד כו'. בספ"א דאהלות חשיב י"ח חוליות בשדרה ועמש"כ שם ברפ"ב דדעת המפרש ותוס' בנזיר (נב) דבעינן ג"כ שיהיו הצלעות עמה:

רש"י ד"ה ואל ישרפו. שאם מציינין אותו שורפין עליו כל תרומה כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה יש בה אילנות כו'. ויכול להלך כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה רי"א. עד שיהא שם זקן כו' שיהא יודע שנחרש. תימה דהכי כל אדם אינם נאמנים. וכן לא א"ש כ"כ הא דאמר עלה אביי ש"מ כו'. ולפי' התוס' וכן לפי' הראב"ד שאביא לקמן א"ש הכל:

תד"ה אין מציינין. א"צ ציון כו'. לכאורה יל"פ דאף בחול אסור בכדי שלא ישרפו את התרומה על אהלו או לכה"פ יתלום:

תד"ה שאינו. כגון תרווד רקב כו'. תמוה דאדרבה שם מבואר דמטמא באהל וכבר תמה עליהם בהגהות הגאון מוהרי"ח לנדא. ולחומר הענין נ"ל דדעתם ז"ל דאין מציינין אלא על דבר שמטמא באהל אף שלא האהיל רק על מקצתו דל"ח אלא שמא יבוא פתאום על מקום הטומאה אבל בבואו שמה אמרינן שיזכר דשם ספק טומאה ויחזור לאחוריו. וסברא זו אמרינן לקמן בהא דאין מעמידין ציון במקום טומאה ע"ש בפרש"י. וזה תמצא מבואר שם בחולין דרקב אינו מטמא אלא כשהאהיל על כולו. ועי' בפ"ב דאהלות מ"ב בפי' הרע"ב והתוי"ט. ורוב מנין אברים מ"ל במחוברים או כשמונחים זה ע"ג זה:

תד"ה מנפח. הלכך לא חיישינן שמא המת בעומק כו'. מצינו לישנא דחששא לקולא בשבת (קנא) ועמש"כ בגיטין (עג ב). או דר"ל דשורפין עליו אה"ת כדאיתא בפ"ד דטהרות מ"ה ול"ח להפסד תרומה. או משום דמקילינן בנחרשה אף שאינו ידוע מקום הקבר כדמוכח לקמן משינויי דר"פ (ועי' בכתובות כח ב בתד"ה בה"פ ובמש"כ שם) ואהא כתבו דלא חיישינן כו':

בא"ד א"נ אילנות המאהילים מה"צ כו'. כ"נ דצ"ל:

תד"ה יש בה. דתניא התם כו'. היא משנה ערוכה באהלות פי"ח מ"ג:

בא"ד וכגון כו' א"נ כו'. ולהראב"ד בפ"י מהל' ט"מ ה"ב שפי' אין בה אילנות היינו שרואין שנקצצו ממנה א"ש בפשיטות לישנא דבידוע שאבד כו' כדתנן שם דאין מקיימין בה אילנות ומיושב מש"כ הכ"מ שאינו יודע למה כו' עיין שם:

דף ו.

תוס' ד"ה אמר ר"פ. אבל כשהוא מרובה כו'. אולי צ"ל מרודה כלישנא דר"פ:
בא"ד ואפילו איכא ציון הרי נחרש. ר"ל וטהור דאורייתא ולדרבנן די בס' אחד דלמא לא הוה ציון:

דף ו:

גמרא ת"ר מרביצין שדה לבן בשביעית כו'. עי' הגהת הגר"א ז"ל דצ"ל אין מרביצין כו' ולא במועד. ועי' בספרו שנ"א ספ"ב דשביעית ותראה על מה אדן הגהתו הטבע. וע"ש בר"ש שהגיה ג"כ כאן ובענין אחר:
תד"ה מרביצין. אבל ק"ל שמא הכא איירי בהשקאה גמורה כו'. פי' הרש"א בדבריהם דחוק. ול"נ להגיה דמשמע הכא איירי כו' דפליגי כו' ור"ל הואיל דפליגי הכא לגבי מועד וכדאוקימנא הא ראב"י והא רבנן ופלוגתייהו (ר"ל במתניתין) הוי בהשקאה גמורה:

דף ז.

גמרא התם נמי ליסתור ולא ליבני כו' עד אר"א. לולי דמסתפינא הייתי אומר דכ"ז צ"ל לעיל בל"ק בתר דדחי הסיוע דהתם ההיתר הוא משום סכנה וקפריך ליסתור ולא ליבני ומשני א"כ כו'. אח"ז מצאתי כן בהגהת הגאון מוהר"א לנדא:
רש"י ד"ה נועץ שפוד. וממעך אותן. מהרמב"ם וש"פ מוכח דמפרשי כפשוטו דהגומא צריך לעשות על ידי שינוי דהיינו ע"י נעיצת שפוד כו' ואח"כ תולה בה מצודה כבריש א:
תד"ה אמר רבי. וה"נ ק"ו לימי הסגירו. ק"ל הא א"ל מה לימי ספירו שאינן עולין לו לימי נזירותו אבל ימי ההסגר עולין כדאיתא בפ' כהן גדול. ומה דלא חשיב ליה במגילה בהא דבין מוסגר למוחלט. י"ל דל"ח אלא מה שאינו נוהג בימי ספירו. או דל"ח אלא דבר תמידי משא"כ זה אינו אלא מקריי. ועי"ל דזה נכלל בהא דאמר שם אין בין טהור מתוך הסגר כו' אלא תגלחת כו' דמטעם זה הוא דילפינן שם בנזיר (נו) דימי החלט אינן עולין וימי הסגר עולין ע"ש:
תד"ה בהסגר. לכן נראה דברי ר"י כו' היינו תחלת הסגר ראשון. נראה לי כוונתם דהיינו דכהן אמר לו דכמדומה לי שתהא צריך הסגר ולא החליט הדבר עדיין. ומש"כ דלא שייך

לטהרו כו' עי' רש"א ומל"מ. ול"נ משום דלטהרו או לטמאו לא שייך אלא במוסגר דהוא אמצעי בין טהור לטמא אבל היכא דלא הסגירו עדיין איך יפול עליו לטהרו כיון דגם עתה טהור הוא. וק"ק לפ"ז מדוע בטהור כ"ע ל"פ דלא חזו ליה ועי' לקמן (ע"ב) בתד"ה יש. ובעיקר דבריהם שנדחקו הרבה לכאורה הנל"פ משום דהסגר שני עדיף ליה מהסגר ראשון דבשני אם עמד טהור ובראשון טעון הסגר ב'. ולהכי בהסגר ראשון לכ"ע חזו ליה דבתרי גווני היינו או דיטהרנו או דיסגירנו שנית שמחה היא לו. והעצבון אינו אלא בחד גוונא דהוא אם יטמאנו. משא"כ בהסגר שני הדבר שקול. שמחה בחד גוונא דהוא אם יטהרנו וכן העצב אם יטמאנו. אבל הא בורכא דהא באותו גוון שבהסגר ראשון מסגירו שנית דהיינו בעומד אדרבה בהסגר שני מטהרו לגמרי וא"כ כש"כ הל"ל בו דיראה:

דף ז:

תוס' בד"ה ה"ג בת"כ ז' ימים ימי ספירו כו'. ר"ל דל"ג יספרו לו אשר בגמרות שלפנינו. ודריש שבעת ימים דכתיב בקרא דישב מחוץ לאהלו דאינו אסור אלא ז'י דסיפורו. ואגב שנכתב (תיבות אלו יספרו לו) בפסוק כו' (שהוא ביחזקאל) טעו הסופרים וכתבוהו כאן. והרש"א במחכ"ת ל"ד בכאן. ועי' לקמן בתד"ה מאי ובמש"כ שם:

תד"ה יותם. וישעיה נתנבא בשעה שנתנגע כו'. יותר הל"ל דנבואה זו דועוד ס"ה שנה כו' נתנבא בימי אחז כדכתיב ברה"פ והוא מאוחר הרבה. וכן איתא בפרש"י בישעיה שם: והרד"ק שם כתב דחשבון זה (זה) (דס"ה שנה) מתחיל מי"ז לירבעם בן יואש וא"כ נשאר משנותיו עוד כ"ד שנה (ששה חדשים דזכריה בנו לא חשיב כיון דלא היה שנה שלמה) יו"ד דמנחם ב' דפקחי' כ' דפקח ט' דהושע הרי ס"ה. ותמיהני עליו ששכח ד"ע בב' מקומות. א) במלכים (ב טו ח) שכ' שם דזכריה מלך בחיי אביו י"א שנה והם לבד המ"א שנה שמלך אביו לבדו. ב) (שם יז א) שכ' דהושע מלך עוד ח' שנים לבד התשעה ע"ש ואם כן יהיה יותר י"ט שנה והל"ל דמתחיל החשבון מל"ו לירבעם:

בא"ד ומאחר שזה אמת נמצא צריך ליישב כו'. לכאורה תמוה מה שתלו זה בהקודם. ובמה שפרש"י במלכים (ב טו א) י"ל ע"ש:

בא"ד מלכו כאחת והא ירבעם כו'. כצ"ל:

תד"ה מאי. מיהו מדכתיב ביה לו כו'. נראה דר"ל לו מאהלו דומיא דדרשינן בקדושין (יז ב) ועבדו ולא את הבן כו'. וכה"ג פי' המהרש"א בקידושין (נח) דהא דאיתא בע"ז (נד ב) א"ק הוא ולא חליפי חליפין דהכוונה על הכינוי מן כמוהו וכיוצא בו הרבה ודלא כקרבן אהרן שהשיא כוונתם על לו דיספרו לו הכתוב ביחזקאל וזה אטעי' גם למהרש"א הנ"ל:

תד"ה דבר. וא"נ לפרש שאר דברי רשות כגון חבילי קש. נראה דר"ל הדומים לחבילי קש דמשום אינהו גופייהו ודאי ממתינים שהרי ר"י דריש ופינו אפילו חבילי קש:

דף ח.

גמרא ואביי ההוא מ"ל למעוטי סומא בא' מעיניו. ק"ל הא זה למוד מעיני ולילה נמעט מן לכל מראה כמו דממעטינן מיני' בפ"ב דנגעים מ"ג כהו מאור עיניו כמש"כ שם הא"ר. וכן שחרית ובה"ע כמש"כ שם הר"ש במ"ב מתו"כ. ואולי אור הנר יפה לבדיקה יותר מאור היום דשחרית ובה"ע ועי' תד"ה נפקא:

תד"ה מאי. ה"ל להזכירה. נראה דר"ל דאי מיבעיא ליה לדרשא אחריתא ה"ל להזכירה:

דף ח:

תד"ה אין חופרין. כשחופר הוא רגיל לחפור בבית הקברות. כ"נ דצ"ל:

דף ט.

גמרא לאהליהם שהלכו ומצאו נשיהם בטהרה. דאין אהל אלא אשה כדלעיל:

גמ' שם שנאמר ביום השמיני שלח את העם כו'. הרש"א בח"א הקשה איך היו סבורים לילך ביום הח' שהוא חייב בשמחה (ור"ל ואין שמחה אלא בבשר שלמים) ותירוצו דחוק ע"ש. וקושייתו אינה כלום וכי כל היום חייב לאכול שלמי שמחה לאחר שאכלו פעם א' היו יכולים ללכת. ועוד נראה דאישתמיטתיה מש"כ התוס' בסוכה (מז) ובש"מ דמרבינן מושמחת כל מיני שמחות ע"ש. אולם לקמן (יד ב) בד"ה עשה כתבו דשאר שמחות אינן אלא מדרבנן. ועי' בקדושין (לד ב) ד"ה אשה וצ"ע אבל הא קשיא דהא שמיני חייב בלינה כדאיתא בסוכה (מז) וכן מצאתי להגר"א ביו"ד סי' רמ"ב ס"ק מ"ח. וע"ש בט"ז סק"ט ויתיישב הכל:

תד"ה איבעיא. כדי שלא יתבטלו כו'. ור"ל בזה דלא תקשה מדוע לא נטר עד אחר החג:

דף ט:

גמרא ר"ש בן חלפתא איפטר מיניה דרבי. כ"ה בע"י ונכון עי' שבת (קנב):

רש"י ד"ה תעייל ול"ת כו'. שתוציא סחורה כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה באנפי כלתה. שהיתה כ"כ זקנה שהיתה לה כלה. ק"ל מאי פסקא דהא איתא בקדושין (ס"ד כט) דר"ח נסיב בשיתסר כו' ויכול להיות דלשנה נולד בן ואינסב ג"כ בשיתסר וא"כ הוה ר"ח בר ל"ג כשהיה לו כלה וסתמא דמילתא דאשתו היתה ג"כ בערך

שניו וא"כ מאי זו זקנה. ונ"ל דבזה יתיישב פי' רשב"ם בב"ב (קמא) על הא דאר"ח שם לדידי בנתן עדיפי ופי' שלא נתקימו לו בנים. והתוס' הקשו עליו דמצינו לו הרבה בנים. די"ל דכוונת הרשב"ם דלא נתקיימו לו בילדותו כשאמר זאת וכדמוכח הכא והוא חיה צ"ב שנה כדלקמן (כח) ולא נולדו לו זכרים אלא בזקנותו. ומר ינוקא ברי' לא יפרש כפי' התוס' שם (ז ב) שנולד לו בינקותי' אלא כפרש"י בכתובות (פט ב):

רש"י ד"ה אנפיקינון וד"ה שלא הביאו שליש. צ"ל בד"א:

תד"ה כאן. כדאיתא בירושלמי. הגרי"פ ציינו לשבת. וכבר איתא כן בברכו' פ"א על משנת הקורא מכאן ואילך לא הפסיד כו':

בא"ד אבל בהפסקה כו' וק"ש אין מפסיקין לרשב"י. הגה"ש הניח בצ"ע מגמרא דילן (שבת יא) ע"ש. אולם גם בירושלמי שם בסופו איתא דרבנן פליגי עליה דר"ש וס"ל דק"ש בעונתה עדיפא מת"ת ור"י לא קאמר בשבת אלא כגון רשב"י כו' ול"ק אלא רשב"י משום דהוא גופיה ס"ל דאף לק"ש אין מפסיקין. וגם מצינו דהוא עצמו לא עביד כשמעתי' בשבת (לג ב) ועי' תוס' שם (יא) ד"ה כגון. ועמש"כ בפסחים (נא ב):

תד"ה סטכת. נראה דלפניהם לא היה הגירסא כאן מאי שמן המור:

דף י.

גמרא שיני כלבתא. ברי"ף ליתא תיבת שיני ורש"י שסביבו מחקו בפירוש וכ"נ מלשון רש"י דכאן ועי' לקמן (כז ב) תד"ה בכליבה:

רש"י ד"ה מפסיע **ובד"ה כלבתא**. נ"ל דנסתרסו התיבות. ומלות שאינו תופר ביושר שבדבור הראשון שייכים לדבור הב'. ומלות שאינו תופר כדרכו תוחב זה בסמוך זה שבדבור הב' שייכים לדבור הא' ועי' בתוס' שציינתי לעיל בסמוך:

רש"י ד"ה מימתח נמי לא. למיסר נמי מתוח. כ"נ דצ"ל וכן בדבור הסמוך:

ד"ה מעמידין. כירה מקום שפיתת קדירה אחת. תמוה דבשבת (לח ב) מבואר דהיא מקום שפיתת שתי קדירות וכבר הושג בזה בתוס' נדה (כו ב):

תד"ה ההדיוט. ושמא לא היו חושבים כו'. כצ"ל:

תוס' ד"ה ממתוחי. בלא"ה כו' דמצי לאקשויי כו'. תמוה דלזה לא מתרץ הש"ס מידי. ובמש"כ הרא"ש בפ"ק דסוכה סי' ט"ו ואנכי ציינתי עוד כיוצא בו בפסחים (קב ב) בתד"ה מיתיבי ע"ש יתיישב הכא:

דף י:

גמרא ולמיבני ריחייא. ברי"ף ורא"ש ליתא ועי' לעיל (ע"א) בתד"ה ה"ג רי"א ובהגהות הב"ח שם דמוכח נמי דל"ג לה:

גמ' שם שקיל רברבי כו'. ראיה מבוררת לזה מרפ"ד דשביעית ע"ש:

רש"י ד"ה קיטורי בירי. שהיו נוטלין כלים חלקים. כ"נ דצ"ל:

שם בא"ד והיו מחליקין עליהן בית יד כו' ל"א כו' שאדם עושה בבית יד כו'. נראה מזה דגירסתו היתה קיטורי בי ידי:

תד"ה למישקל. ומשום שאין ברזלים בימי חכמים כו'. מצינו במשנה פי"ד דכלים מ"ה הובאה בשבת (נט) סנדלי בהמה של מתכות. וצ"ל דכוונתם בימי חכמי האמוראים ורובן היו בבבל שנקראת מצולה. או דשם איירי בסוסי מלחמה ע"ש בשבת:

תד"ה פרקמטיא (בסופו). אבל הלואה כו' נראה דחשיב פרקמטיא. וכן העתיק הב"י ופסק כן בשולחנו ססי' תקל"ט ודלא כהגהת הב"ח:

דף יא.

גמרא ר"י שרי לאמי תנוראה. כצ"ל וכ"ה בראש"ש:

גמ' שם וא"ד שרי להו רבא מיזל ומיצד כו'. כצ"ל וכ"ה ברי"ף ורא"ש:

רש"י ד"ה שפין. שבתנור. וכן בד"ה ומעגילין פי' על קרקעית התנור. וכן בד"ה ביד. ויותר נראה כמו שפרש"י שאצל הרי"ף והנ"י דקאי על תיקון גג. ועי' לקמי' בפי' ד"ה מחלצים:

רש"י ד"ה לבאי. שם מקום. ע"כ כאן ט"ס ועי' נ"י:

רש"י ד"ה שיתין. כלומר כו' הרבה פעמים. נראה דמפרש דששים דנקיט הוא כמו שפי' התוס' בב"ק (צב ב) בד"ה שיתין:

תד"ה כוורא. וי"מ דכוורא כו'. לכאורה סתירה לזה מהא דאמרינן (בב"ב עד ב) גבי לויתן כוורא מילחא מעלי:

דף יא:

במשנה מי שהפך כו'. לשון הרע"ב ואי לא מסיק כו' לטחון כו'. נראה דאף לתנא דמתניתין במנחות (פו) דלא היה טוחן אלא בפעם הג' וע"ש בגמרא היינו דוקא למנורה ולמנחות אבל להדיוט דרך לטחון אף בפעם הראשון. תדע דגם טעינת קורה לא הוזכרה שם אלא בפעם הב' והכא משמע דטוענה מיד:

במשנה שם רי"א זולף. פרש"י נותנם ע"ג בית הבד כו'. זה גם רי"ה מתיר. ול"נ לפרש זולף דהכא כזולף דבמתניתין דלקמן דפי' לתוך החבית. דרי"ה אומר ומניחה כו'. פי' בתוך הבור כמו ביין לקמן:

גמרא פתח באבל וסיים במועד. ועי' פרש"י ועמש"כ לקמן (יז ב) בס"ד:

גמ' שם משתגיע עונת המים שלו. עפרש"י. ועי' ברא"ש פי' אחר:

רש"י ד"ה כדו לגוף. מגופת החבית. עי' ר"פ המניח דהיינו כד היינו חבית:

רש"י ד"ה והקבלנים. בסכום כך וכך. ר"ל שהמקבל יש לו דבר קצוב. וחכירות הוא שלבעה"ב יש דבר קצוב וכ"ה ברש"י שברי"ף להדיא. ועי' בשו"ע יו"ד סי' ש"פ סעיפי י"א וכ' ובש"ך סקי"ב:

רש"י ד"ה ואע"פ שבקיבולת. תיבת אחרים נראה מיותרת:

תד"ה רי"א. במתניתין מחמיר כו'. לכאורה מתניתין בחוה"מ דאורייתא וע"י עצמו וכאן באבל דרבנן וע"י אחרים וכן הביא הנ"י בשם הירושלמי דאפילו לרי"ה מותר באבל בלא שום שינוי כיון דנעשית ע"י אחרים. ועי' בירושלמי עצמו דמקשה ג"כ מדר"י אדר"י:

תד"ה רשב"ג. ובצינעא הס"ד. ואח"כ מתחיל ד"ח יעשו ע"י אחרים. והוא ציון על הא דהאריסין כו' הרי אלו יעשו ע"י אחרים:

בא"ד וי"מ דהא כו' כשלא ימצא אחרים. ר"ל דלפי' קמא שרי אפי' אם ימצא אחרים שיעשו אלא שאינן אומנין כמותו. והפוסקים האחרונים לא זכרו מאומה מדבריהם:

בא"ד מיהו כו' ל"י בחמרין וספנין כו'. כצ"ל:

בסה"ד דאין מי שיעשה ד"ז כאותו שיש לו אומנות כו'. כצ"ל:

דף יב.

רש"י ד"ה מקבלי קיבולת. ואמרי היום בשבת יהיב להו. לכאורה לפי טעם זה אמאי שרינן להשכיר שדות לנכרים משום דאריס אריסותיה קעביד בספ"ק דע"ז. ודוחק לומר דשמואל אתיא כרשב"א דשם נגד סתם מתניתין דהתם (עי' בתוס' כאן) ועמש"כ לקמן (בע"ב). והתוס' שם בד"ה אריסא כתבו בשם ר"י טעם אחר ע"ש:

רש"י ד"ה אבל אי איכא כו'. לאותן פועלים כו'. כצ"ל:

תד"ה אמר. דקא אסר התם מרחץ במשנה משמע הא שדהו שרי. במשנה שם מפורש דמשכירין שדות. אלא דל"ת דהיינו משום דאמרינן ליה וציית וכדאיתא התם לרשב"א. לכן הוצרכו לדיוק דמרחץ:

בא"ד וכדר"ש דאמר כו' אסורין בימי אבלו אבל במועד דהוי דאורייתא או כעין דאורייתא הקילו וכ"ש שיש להן להקל בשבת כו'. כ"נ דצ"ל:

גמרא משום דמישחא נפיש פסידא. פרש"י דמישחא יקיר. ועי' בנזיר (לא ב) דבגליל חמרא עדיף ממישחא וע"ש ויש לפרש כאן דמישחא מתקלקל יותר:
גמ' שם הלכות מועד כהלכות כותים למאי הלכתא כו'. כצ"ל וכ"ה ברי"ף וכצ"ל ברש"י:
רש"י ד"ה ואין למידין. כמו בכותים דלא אמרינן כו'. כצ"ל:

דף יב:

גמרא ואי ר"י ידוש נמי בפרות דהא אמר כו'. כצ"ל:
גמ' שם לימא שמואל כיחידאה ס"ל. ק"ל הא האמת כן הוא כדאיתא במגילה (יח ב) ע"ש. וי"ל משום דסתמא דמתניתין דריש מכילתין משקין בה"ש במועד דלא כוותיה (עי' נ"י) דמשקה מים לזרעים חייב משום חורש או זורע והוה מלאכה דמחובר. ובזה אפי' שמואל מודה כדאיתא ביבמות (פג):
רש"י ד"ה אדם חשוב. אפילו אין לו מה יאכל. ועי' ריטב"א. ולע"ד הנל"פ דכוונת הא"נ הוא דלעולם חצדא דשערי הוה דהוא דבר האבד ומ"מ איקפד דאדם חשוב שאני אבל באין לו מה יאכל אפי' לאדם חשוב ש"ד:
רש"י ד"ה לנזיי. עי' בפירושו לחומש (ויקרא יט יט) דמפרשו בענין אחר:
גמרא צנעא דהני יממא הוא. לכאורה ר"ל דוקא יממא משום דבלילה אוושא מילתא טפי מטעמא דמסיק וכ"מ דעת הפוסקים. ופרש"י בזה דחוק:
תד"ה מכניס. וא"י מה מלאכה. לכאורה פשוט דהיינו עמור. ואף שא"ח אלא במקום גידולו כמו שפסק בשו"ע סי' ש"מ ס"ט וע"ש בהגר"א וכ"כ התוס' בביצה (ר"ד לא) הא איכא למימר דהכא נמי מיירי במקום גידולו דמשמע ודאי דלא בעינן אלא שהכינוס יהא ממקום גידולו ואף שמאספו אח"כ הביתה:

דף יג.

רש"י ד"ה לאתויי מאי. הא תני ליה לצורך המועד כו'. הב"ח הגיה לצורך המוכר וכן בדבור הסמוך. ועי' נ"י:
רש"י ד"ה שאין לו מה יאכל לאתויי מאי. דהיכי מתרצי מילתא כו'. כ"נ דצ"ל:
במשנה אין מביאין כלים מבית האומן. התוי"ט הביא מנ"י הטעם משום חשדא. ותימה שלא הביא פרש"י בפסחים (נה ב) דהטעם הוא מפני הטורח:
רש"י ד"ה אבל מפנה. והא משמע ליה עכשיו כו'. כצ"ל:

דף יג:

גמרא ואם חושש להן שמא יגנבו מפנן לחצר אחרת כו'. עי' הגרי"פ. וכ"מ להדיא בתוס' שם דל"ג לה:

גמ' שם מחפין אקלושי מעבין אסמוכי. עפרש"י. ולעד"נ דאקלושי הוא כיסוי דק ואסמוכי כיסוי עב כמו בחולין (נה ב) גבי טחול:

גמ' שם דשקיל חלקייהו. עפרש"י. ול"נ דהוא מלשון חלוק כי הקליפה הוה לבוש להגרעין כמו החלוק לאדם וכדאמרי' בכתובות (קיא ב) מה חטה כו' יוצא בכמה לבושין. ועי' תוס' חולין (קיז ב) ד"ה חטה וכן קורין בל"א לקליפת התבואה (העמדי"ל):

גמ' שם חנות פתוחה לסטיו כו'. כה"ג בתענית (יד ב):

רש"י ד"ה כמין כרי. מכנסין אותן ביחד. כצ"ל:

רש"י ד"ה או דלמא. בצנעא מדעתן. כצ"ל:

רש"י ד"ה בתבלין. כגון כרוב וכרישין. כצ"ל וכמו שהועתק בתוס':

רש"י ד"ה מטומאתו לטהרתו. נזיר טמא (הנ"י וכן רש"י שם פי' דמטומאתו לטהרתו לא קאי רק אמצורע. ומדויק בזה דנקיט ל"י דלפרש"י שלפנינו הל"ל בל"ר מטומאתן לטהרתן ועי' במל"מ) כו' ושוב אינו משמר נזרו. אינו מדויק דאפילו בימי טומאתו שסותר את הקודמין ואינן עולין לו כל דיני נזירות עליו. עי' בנזיר (טז ב ויז) רק דגזה"כ הוא שמצוה עליו לגלח ביום הז':

דף יד.

גמרא בעא ר"ז אבדה כו' כיון דאנוס מותר א"ד כיון כו'. לכאורה ה"ל לפשוט מדתני במתניתין הבא ממדה"י דמשמע דמדרך אחר לא דלא מיפרסמא מילתא כמ"ש המ"א בסי' תקל"א סק"ו. ואולי ע"כ לא כתב המ"א אלא למסקנא דמסיק אביי לאיסורא וכן לר"א דמתני בעייתי באומן מוכח דבאחר פשיטא ליה דאסור. אבל לפי בעייתו י"ל דלא נקיט מדה"י אלא משום דאורחא דמילתא דליכא שם ישוב. או לאפוקי מדר' יהודה לקמן:

גמ' שם ה"ק כו' אבל לשוט מודו ליה כו' אבל למזונות מודה להו. כצ"ל:

רש"י ד"ה איזורו. ומתעטף במקטרינו. בשבת (קכ) נזכר בהי"ח כלים. ובחולין פי' בע"א ע"ש:

רש"י ד"ה למזונות. וחזר במועד ד"ה מותר כו'. כצ"ל ותיבת אחריהן למחוק:

רש"י ד"ה אילימא לשוט. דקאמר רבי כו' ביצא לשוט כו' ואשמעינן דנראין לו כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה והא נראין כו' (בסופו). דבלשוט ובמזונות פליגי. אין הכרח אלא דפליגי בלהרווחה ובחד מינייהו. ואולי דט"ס הוא וצ"ל דבלשוט או במזונות נמי פליגי:

תד"ה ומנודה. דאין נידוי פחות מל"י. הוא לקמן (טז):

בא"ד וכן מי שנשאל לחכם מ"ל כשבא (ר"ל החכם) בחוה"מ. ועי' לשון הנ"י. והמהרש"א יצא מפי' הפשוט. ואולי דחקו הא דקי"ל ג' מתירין את הנדר במקום שאין חכם (בכורות לז) ועי' שבת (מו ב) אבל אין זה הכרע. גם מש"כ כגון שתלה הנדר באם יאכל פירות ממועד ואילך דלא חל הנדר להתירו. הן אפי' אם היה תולהו באם יאכל מעתה ג"כ לא מיקרי חל הנדר כדמוכח בנדרים (צ) וכ"פ הרמ"א ביו"ד סי' רכ"ח סי"ז. וזה ודאי אין סברא לומר דה"ל לאכול וליתשול:

בא"ד ושאר גילוח הוא דבעי כו'. כצ"ל:

בא"ד ועוד יל"פ שנראה שמותר לגלח ראשו במועד כו'. נראה דר"ל כלפי שאמרו בתחלת דבריהם וגילוח הראש נמי אסור במועד (פי' (שלא) [אפילו] במקום אונס) כתבו עתה דיל"פ שמותר לגלח כו' והיינו אפי' שלא במקום אונס (עי' יבמות מג תד"ה במקום) ולהכי ק"ל שפיר מאי קמ"ל נזיר ומצורע ור"ל אפי' תאמר דהמה מותרים אף כשהי' להם פנאי כדמסקינן לקמן (יז ב) מ"מ כיון דכ"א מותרין אפי' בלא אונס כש"כ הני דמצוה נינהו. ובזה הצלתי דבריהם מהצ"ע שבתור"ע:

תד"ה ושאר. אי נמי כו'. ר"ל אם שגם והכל חד פירוש הוא. המגיהים בד"ח מלת אף לא ירדו לכוונת דבריהם וכן הנהת הב"ח לא ישרה בעיני:

בא"ד לפי מה שפירשתי במשנה. כצ"ל:

תד"ה אלא להרווחה. נראה דל"ג ועוד מכלל דפליגי רבנן אפי' לשוט. כצ"ל:

דף יד:

גמרא שהתירו לו חכמים קתני דאזיל כו'. נראה דדייק ממלת לו דמשמע דוקא לו דאזיל כו' ולא לאחר וכדממעטינן בקדושין (טו) מלו דהענקה וכן בש"מ אמנם לפמש"כ לעיל (ז ב) בתד"ה מאי ע"ש כמו כן שהתירוהו משמע מיעוטא. לכן נ"ל דט"ס הוא וכצ"ל מי קתני שהתירו חכמים בלא כינוי. אח"ז מצאתי בריטב"א שהביא די"ג שהתירו:

רש"י ד"ה ודחי עשה דיחיד. דכתיב אבל יחיד כו'. אין לומר דכוונתו על מלת יחיד לראיה להא דק"ל עשה דיחיד דהתם ר"ל על בן יחיד כדפרש"י שם. וגם לזה לא נצרך

ראיה. וע"כ צ"ל דמייתי ראיה להא דק"ל עשה ה"ל יותר להביא מקראי דיחזקאל וכמו שהוא בנ"י ורש"י שם:

תד"ה ואי לא צייתי. תימה כו' מיהו פריך שפיר. תימה דלפום פירכא דאביי אכתי יוכל לפשוט מהא דכ"ג דנין אותו כמש"כ התוס' לקמן וא"כ דיחויא דנחתינן לנכסי עדיפא טפי ועמש"כ לעיל (י):

דף טו.

גמרא שלא יפסיק את לימודו. ברי"ף ורא"ש הגי' שלא יפסיד ובמסכת שמחות פ"ה הגי' שלא ישכח:

גמ' שם לזבוני מיא בפקתא דערבות. עי' ברכות ר"פ הרואה ובחולין (ר"ד קז):

גמ' שם מה להלן כו' ובזיעה אף כאן באימה כו' מכאן כו'. כצ"ל וכדאיתא בברכות:

תד"ה ובועלי נדות. אבל בטומאת שרצים מודה ר"י. נ"ל דצ"ל בטומאת מת דט"ש פשיטא דאינה אלא טומאת ערב כקרי:

תד"ה מנודין. דכבר אייתי כו' גבי תספורת. כצ"ל:

דף טו:

גמרא אר"י ת"ש כל אותן שנים שהיו ישראל במדבר מנודין היו ושלחו קרבנותיהן. וכתבו התוס' בד"ה ושמשו שמא יש להוכיח הכי מן הפסוקים. לכאורה ה"נ דר"י סמך א"ע על מתניתין דמנחות (מה ב) "כשהיו ישראל במדבר קרבו כבשים כו'. שכל האמור בחוה"פ קרב במדבר" אולם בחגיגה (ו ב) אר"ע שבטו של לוי כו' הן הקריבו וע"ש בפרש"י ובט"א גם לפרש"י ביבמות (עב) שנזופין היו ממעשה העגל. ובשמיני למלואים כתיב ואל בנ"י כו' קחו שעיר עזים כו' וכן בר"פ אחרי. וגם עשו פסח בשנה שניה. וזה יש לדחות דעשו ע"פ הדבור עי' קדושין (לז ב) בתד"ה הואיל:

רש"י ד"ה לא אשארא. אעטיפת הראש כו'. עי' בתענית (יג) דשם הובאה הברייתא בשלימות כאחת ולא תני בה אלא ג"ד מלאכה נעה"ס רחיצה. גם עטיפת הראש לא מצאנו בהי"ג תעניות אלא אחר שעברו כולן ולא נענו ע"ש:

רש"י ד"ה ורחיצה בכלל סיכה. דכתיב ותבא כמים כו'. עי' יומא (עו ב) דלא קאי לימוד זה ומסיק שם ר"א מרבויא דקרא וסוך לא סכתי וכמש"כ התוס' וזהו ג"כ כוונת הגמרא כאן כיון דאשכחן שם דאפיק רחיצה בלישנא דסיכה לכן בכ"מ דכתיב סיכה לא תפיק רחיצה מכללה ע"ד דאמרינן בזבחים (ד) לענין הולכה. וברש"י דאלפסי ובנ"י

איתא סתמא כדאיתא ביומא. ונפלאתי על התוי"ט במ"ו שבנה במה לעצמו ע"ש ונסתרת מהא דיומא:

תד"ה לא. ובתוס' הרב פי' ק"ל כו'. נ"ל למחוק מכאן תיבת פי' ולהציגו להלן אחר ובשם רשב"ם:

תד"ה לא (הב'). פי' לא קאי כו'. עי' בגה"ש. וכבר קדמוהו הרא"ש בשם הראב"ד והריטב"א עשו"ש:

בסה"ד א"נ מספקא ליה כו'. אכתי צריכין אנו לתירוצא קמא דהא ספיקא דרבנן היא (עי' תוס' לעיל יד ב ד"ה מהו) וכדפסק הרי"ף בכל התיקות לקולא:

תד"ה אחרי (בסופו). וא"כ איך טמא מביא קרבנותיו. כ"נ דצ"ל:

דף טז.

גמרא זימנא בתר זימנא דכתיב כו'. פרש"י דחוק ועי' נ"י. ול"נ דהעביר המועד משמעו שהעביר זמן הנועד לזמן אחר דכמו דלשון העברה במקום ר"ל העתקה ממקום למקום כן בזמן ר"ל מזמן לזמן:

גמ' שם מנלן דאי מתפקר בשליחא דב"ד. פרש"י שחרף שליח ב"ד כו'. נראה דל"ד אלא דר"ל הב"ד עצמו וברא"ש הגי' דאי מתפקר כלפי גברא רבה וכן בנ"י שהעיז וחרף הב"ד וכן בלשון רש"י דשם וכעובדא דדתן ואבירם. וכן בקדושין בעובדא דרב יהודה קרי להההוא נהרדעי ציער שליחא דרבנן אע"ג דלא חרף אלא את ר"י עצמו ע"ש:

גמ' שם ואתי ואמר כו' דכתיב העיני האנשים ההם תנקר. פרש"י דחוק. והא איתא במגילה אסתר ברוה"ק נאמרה שנאמר ויאמר המן בלבו וע"ש בפרש"י ומשה ודאי לא גרע ח"ו מכותבי המגילה. ולעד"נ דהדיוק הוא מלשון הכתוב בנוכח דהם ודאי השיבו בלשון נסתר כי העלנו כו'. כי ישתרר וכן כולן אלא ע"כ דזהו הלשון שאמר השליח למשה והגמרא נקטא סיום דבריו ונכון בס"ד:

גמ' שם וכל אשר ל"י כו' בעצת כו'. וכ"ה ביבמות. אבל בס' תנ"כ שלפנינו כעצת בכ"ף וכן הוא בגיטין (לו ב). וכ"ה במאיר נתיב. ובמס"ק נמסר עליו לית ואילו בעצת איתא שם לעיל בפסוק ג' ובריש תהלים. אולם צ"ע שגם כעצת מצינו במלכים (א יב יד) ובד"ה (ב י יד):

גמ' שם קא בעו רבנן למיעל. עפרש"י. וגי' הרי"ף והרא"ש לאפטורי וא"ש הא דאלמא קסבר אבייי הני כו':

דף טז:

גמרא ושנה לשני ב"א כו' ולרבה בר חנה. כצ"ל עי' תוס' סנהדרין (ה) ד"ה רבה:
גמ' שם דלא ידע פירושא דהאי קרא לאו גברא רבה הוא. כיוצא בזה בגיטין (ו ב):
רש"י ד"ה כי יתבי בדינא. משום דמר עוקבא היה נשיא. בשבת (נה) קרי ליה שמואל אב"ד וכ"כ רש"י בקדושין (מד ב) ושם בשבת בסה"פ עוקבן ב"נ ר"ג ועי' סנהדרין בס"פ ז"ב ברש"י ותוס':
רש"י ד"ה מכלל דאיכא ראשונים. דדברי לשון נבואה. הן מצינו דברי קהלת ואיכא מ"ד דאינה מטמאה אה"י. וכן מצאנוהו הרבה על דברי חול. ואולי ר"ל כאן דוקא וכדכתיב אמר אלהי ישראל לי דבר כו':
רש"י ד"ה ראש לג' אבות. שהוא הולך לפניהם לעוה"ב. אולי יכוון להא דסנהדרין (קב) בן ישי בראש ע"ש:

דף יז.

גמרא אלא אחוכי נמי קמחייכת בי. כ"ה הגי' ברא"ש:
גמ' שם נח נפשיה דר"י אתא לב"מ כו'. כ"ה שם ובע"י:
גמ' שם אלא א"ל הכבד ושב בביתך. לישנא דקרא הוא (מלכים ב י"ד:י'):
רש"י ד"ה ומהני כי טיחיא בתנורא. שאינו יוצא לעולם. קשה מסוגיא דפסחים (ל ב) דמסקינן דע"י היסק יוצא וע"ש בתד"ה התורה:

דף יז:

גמרא אלא שחל שמיני שלו להיות בשבת כו'. ועי' בתוס'. ומזה ק"ל ע"ד הרב יחיאל שהביא הטור בסס"י ת"ב הביאו הט"ז שם סק"ה דאין שבת עולה בתחלת המנין וא"כ איך מ"ל שמיני בשבת. אח"ז מצאתי להק"נ שעמד בזה. וי"ל ע"פ מש"כ הש"ך בסי' ש"מ סק"מ בשם הרמב"ן בהתחיל לנהוג אבילות ואח"כ א"ל דלא מת והפסיק וחזרו וא"ל דמת אז כמו שאמרו הראשונים. דאף ימי הפסקה עולין לו. וסיים וד"ז צריך תלמוד. וי"ל דהררי"ח יסבור דאינן עולין וא"כ מ"ל שפיר בכה"ג. אבל מ"מ צ"ע מהני גווני שצייר הירושלמי שאביא בסמוך בתוס':
גמ' שם ל"צ שחל ז' שלו להיות בשבת ערב הרגל ת"ב סבר לה כא"ש דאמר מקצת היום ככולו כו'. מכאן צ"ע ע"ד הב"ח שהביא הט"ז שם דל"א בשחל יום ז' בשבת מקצת היום ככולו:

גמ' שם אמר עולא הלכה כרי"ה באבל כו'. נראה דס"ל כר"ש ברי' דרב אידי בר"פ דלעיל ותניא כוותיה. ועי' לקמן (יח) תד"ה ובגנוסטרי:

רש"י ד"ה שלא ישהו. כדכתיב בהו קראי. כצ"ל:

בא"ד ואינן קרבין ביום הח' בזמנן. עמל"מ פ"ז מהל' יו"ט הי"ט:

רש"י ד"ה סבר כרבנן. ולא הוי אנוס כו'. לכאורה תמוה מדוע לא פי' כפשוטו דלרבנן אסור לגלח במועד מחמת גזירת למ"ד. וזהו י"ל משום דאמרי' לעיל אבל אינו נוהג אבילתו ברגל כו'. ועי' בראש שם בשם הראב"ד וכ"כ הכ"מ בפ"ז מהל' יו"ט הי"ח בשם מהרי"ק מס' בית מועד בדעת הרמב"ם וכן נ"ל מלשון רש"י לקמן (יט ב) בד"ה דהא נהגא מצות שלשים ברגל וכפי הנהתי שם. אבל קשה להבין דאטו משום דנלוה לו אונס דאבילות על אונס דשבת מיגרע גרע. אבל מ"מ זה מוכח מפירושו דאיסור מחמת אבילות לא מיקרי אונס ועי' נו"ב חלק או"ח סי' י"ד דהאריך בזה. ולסברא זו יובן הגמרא דר"פ דלעיל פתח באבל וסיים במועד וע"ש בפרש"י. דלכאורה תמוה דהרי פשטא דמשנה משמע דמחמת שאירעו אבל לא היה יכול לגמור מפני איסור אבילות קודם המועד ולכן התירו לו לגמור במועד. והכי ה"ל למיפרך מדוע לא התירו לו בימי אבלו כמו שהתירו במועד. אלא ע"כ דזה לא מיקרי אונס להתיר מחמתו במועד. ולכן לא מתפרשת המשנה אלא כפרש"י ושפיר פריך מאי דפריך. אבל תימה דא"כ לא"ש אמאי מותר לגלח במועד ה"ל לגלח בע"ש כדפריך הגמרא על שחל ח' שלו בשבת ערב הרגל. מאי אמרת דהיה אסור מחמת האבילות הא זה לא מיקרי אונס וצע"ג: ומסוגיא זו לכאורה קשה על מש"כ התוס' לקמן (יט ב) ד"ה שאסור דלפי' הרי"ט. שבעה קודם הרגל אף אליבא דרבנן מותר מבעיו"ט ומשמע לכאורה כמו לא"ש מן הבוקר וא"כ מכש"כ שמותר ברגל היכא דחל ערב הרגל להיות בשבת. וכן אף לפי' הקונטרס שהביאו שם מקודם דעד הערב היינו לילה ממש. מ"מ לפי דיוקם דשם יהא מוכח דז"י קודם הרגל מותר אף אליבא דרבנן בגלוח בחוה"מ כמו לא"ש בערב הרגל. והכא אמרינן דאסור. וצ"ל דאין כוונתם שם דשרי כמו לא"ש אף בדברים שאסורים כל למ"ד אלא רק על אותן שהן אסורין בשבעה בלבד ועי' לקמן (יח) בתד"ה אע"ג ובמהרש"א:

רש"י ד"ה דשלים משמרה ברגל. כגון דהוי יום ה' יום ראשון של רגל כו'. ק"ל דבכה"ג אפי' לתנא דידן יהא מותר לגלח מיהא למחר ביום ו' דהוא יום ראשון דחוה"מ דהרי מפני כבוד השבת התירו איסור דמשמרה. וכשחל יום א' דרגל בדג"ב יהא מותר בב' ימים בה' ובו' דרש"י דנקט יום ה' ל"ד ולא אתי אלא לאפוקי וז"א. עמ"א סי' תקל"א סק"ו. ובקל יש לחלק בין זה להא דאם חל ערב הרגל בשבת דאמרי' ה"ל לגלח בע"ש. ואולי

המ"א לא איירי אלא בדלא ידע דבעיו"ט לא יהיה בישוב. ואולי י"ל הואיל דנקבצו באו בו ב' איסורים יחד איסור דחוה"מ ודמשמרה לא התירו אע"ג דלכל חד באנפי נפשיה יש טעם להיתרא. שוב מצאתי להריטב"א שעמד במקצת דברינו אלה ויישב בע"א ע"ש:

תד"ה כשחל. כגון שמע כו' ובירושלמי מוקי כו'. לפנינו גם גוון הא' איתא שם. ועוד איתא שם כשנסתם הגולל ע"ש עם חשיכה ע"י נכרי ועי' לקמן (כד) בתוד"ה הלכה כר"ג:

תד"ה ותנא. עי' מהרש"א שהגיה בדבריהם. ותמוה דפשוט דכוונתם לפי הגי' שלפנינו ג"כ בע"ש (דהשבת הוא) ערב הרגל. ודע דיש ט"ס בדבריו ובמקום אפשר צ"ל אפילו:

דף יח.

רש"י ד"ה ולדידי. דאנינא דעתי. וכ"ה ביומא (ל א):

תד"ה ובגנוסטרי. ושמא ריו"ח סבר הל' כרי"ה. ר"ל במועד דוקא:

בא"ד בה"ג כו' והאשה מותרת בנטילת שער כו'. עי' יבמות (מג) בתד"ה במקום:

דף יח:

תד"ה העולים. במצורע איירי כו' ומסופק אם נאמר כן בעולה מט"מ כו'. נראה דלא היה לפניהם הגירסא במשנה הזבין כו'. וכן מצאתי בגירסת המשנה שבירושלמי:

רש"י ד"ה לעצמו. אבל לצבור למכור לא דדרך כו'. כצ"ל:

דף יט.

תד"ה ר' יוסי. דר' יהודה קשה נמי קצת דהל"ל כו' כדי פרנסתו לאחרים או כו'. כצ"ל:

בא"ד והשתא מתניתין אתיא כר"מ. עי' רש"א. ונראה דט"ס הוא וצ"ל כר' יוסי:

בא"ד אבל ריב"א היה מביא מן הירושלמי להתיר כו'. לפמש"כ לעיל דרב ורבה בב"ח מצו סברי דשבת ז"ת א"כ מהירושלמי אין ראיה. ועי' תוס' מנחות (לו ב):

בסה"ד אין אות ומימים כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה שמונה ימים. מותר לאלתר בתכבוסת. עי' בגה"ש. ונראה דאישתמיטתיה דברי המהרש"א בכאן:

רש"י ד"ה ואין עולין. דכי קבר מתו בתוך הרגל כו'. ובכגון זה משמע דשבת עולה (עי' לעיל יז ב תד"ה כשחל) וא"כ מוכח דלא כדעת הררי"ח שהבאתיו שם דאין שבת עולה בתחלת המנין:

בא"ד ואני אומר כי ט"ס הוא כו'. הגה"ש הניחו בצ"ע והב"ח תלהו בתלמיד טועה. ואולי י"ל דהוה ק"ל קושיית התוס' לקמן (כ) ד"ה אריו"ח. וניחא ליה למימר דס"ל לריו"ח

דהמשנה לאו בדוקא נקטה ג"י ודלא כרבא. ובזה מדוייק הא דא"ר הלכה כתנא דידן דאמר שלשה דלכאורה תיבות דאמר שלשה אך למותר. דל"ל דאתי לאפוקי הא דשמונה ימים קודם הרגל דל"ה כתנא דידן אלא כא"ש דאמר ז' דהלא רבא גופיה אמר שם לעיל דא"ה כא"ש ביום ז'. אלא ע"כ בא לומר דאמר שלשה דוקא ודלא כריו"ח:

רש"י ד"ה כשבת. דינו כשבת כו'. כצ"ל:

בהרע"ב מ"ה. ומונה אחר הרגל למ"ד יום עם הג' שעברו כבר מן השלשים. תמוה חדא דהא רגל עולה למנין שלשים אף אם קברו ברגל כדמסקינן לקמן וכמש"כ בעצמו לקמן. שנית דהג' ימים שקודם הרגל נחשבין לז"י מן השלשים כיון דחשיבי כשבעה ימי אבילות כדלקמן (כד ב) וכמש"כ בעצמו במ"ו:

תד"ה שאם. ונ"ל דה"ה כו' לא יכבס אחר הרגל. כ"נ דצ"ל:

בסה"ד הא שני ימים לא בטלו גזירת א"נ הא ימים כו'. כ"נ דצ"ל. והרש"א מחק לגמרי מן מ"מ פירש אמת כו' עד סופו:

דף יט:

רש"י ד"ה דהא נהגא. כלמ"ד. כ"נ דצ"ל בכ"ף ועי' טוי"ד סי' שצ"ט:

תד"ה הלכה. מדלא מפליג כו' ולא בלא גלח. כצ"ל:

תד"ה אתיא (בסופו). דל"א שיהא יום ז' לשני ימים כו'. זהו כעין שכתבתי בס"ד בר"ה (י) ע"ש:

תד"ה שאסור. וא"ת מ"ש כו' ובשמיני לרבנן ובשביעי לא"ש שרינן כו'. כ"נ דצ"ל. ולזה נראה שכוון גם גה"ש אלא שנשתבש בהעתק. ומיושב בזה קושיית הרש"א. וגם לגי' שלפנינו ל"ק דהא כאן נשלמת שבעה קודם יו"ט. וא"כ נאמר נמי מקצת היום ככולו לענין דברים הנוהגים בשבעה בלבד:

בא"ד ולפירושו נראה כו' מדקאמר הכל מודים כו'. כ"נ דצ"ל ועמש"כ לעיל (יז ב):

תד"ה ומלאכתו. אע"ג כו'. הגה"ש הניח דבריהם בצע"ג ע"ש. והנה הרי"ף והרמב"ם השמיטו הא דמלאכתו כו'. ותמה עליהם הב"י בסי' שצ"ט וכבר העיר הרז"ה על הרי"ף בזה. וע"כ צ"ל דס"ל שאין זה קולא מיוחדת כאן דוקא אלא ה"ה בכל אבל וקמ"ל דאף בזה דוקא ע"י אחרים ועי' לקמן כ"א ב' תד"ה מכאן. וכ"נ מהא דקתני כללו ש"ד כל שהוא משום אבל רגל מפסיקו ופרש"י שצריך להשלימו אחר הרגל. וכן מהא דפשיטא ליה דלמנין ז' אינו עולה. אמנם התוס' ע"כ לא ס"ל כן כדמוכח בדבריהם לקמן (כ) בד"ה שלשה ע"ש:

דף כ.

גמרא א"ל יחידאה היא כו'. קשה כיון שהורו לו כן אלישע ב"א והזקנים איך ק"ל יחידאה. ולכאורה הנ"ל לומר דט"ס כאן וצ"ל כמו דאיתא במס' שמחות פי"ב מעשה כו' ונהג עליו ז' ולמ"ד ע"ש (וכאן נשתבש מגי' דנזיר מ"ד ע"ש). והעיקר נ"ל דמביא ראיה מהך ברייתא דלא מחלקת בין אביו ואמו לשאר קרובים אליבא דר"ע דהרי התנא מביא הנך עובדי לראיה לחכמים דר"ע (וכ"נ להדיא בשמחות שם) ומדהביא ג"כ מעשה דר"צ לראיה ש"מ דפליג ר"ע גם על או"א. וההיא ברייתא פליגא עליה ויחידאה היא. ודברי התוס' ד"ה יחידאה צ"ע:

תד"ה שכבר. וברכה בשורה. ברכה בשורה מי איכא עי' כתובות (ח ב) ועי' לקמן (ע"ב) תד"ה קורע ובמש"כ שם:

תד"ה כל מקום. וה"ה כו'. ולעד"נ דקמ"ל כ"מ כו' אפי' בדרבנן דומיא דאבל ולאפוקי מס"ד דרבא בעירובין (מו) ע"ש:

תד"ה אייבו. נראה מדבריהם דגי' רש"י היתה בתשובת רב אייבו וכ"ה הגי' לפנינו בפסחים וכ"נ מפרש"י שם והגרי"פ שם ל"ד וכן אישתמיטתיה דברי התוס' כאן. וכן בשאלת ר"ח הא' הי' גירסתם כמו כן אייבו מדלא הקשו קושייתם הא' על אבא קיים בשאלת ר"ח. ולפ"ז נ"ל דאמו דרב היה שמה העצמי אימא דכמו דשאל ר"ח על אביו דרב בשמו כן גם על אמו שאל בשמה וכנ"ל מפרש"י שם ד"ה רב. ואשכחן בב"מ (נט ב) שם אשתו דר"א אימא שלום (וזה יש לדחות דאולי אימא היה קורין אותה לכבוד עי' ברכות טז ב) ובזה תפול קושיא הא' דהתוס':

בא"ד בשלמא לפי' ראשון הביאו לומר מה היה חושש ר"ח כו'. בפשוט הל"ל בכדי שנדע למה חלק מנעליו עליהם וי"ל:

דף כ:

גמרא כי תניא ההיא לכבוד אביו ואמו. לקמן (כד כו ב):

רש"י ד"ה כל שמתאבל עליו. מצייר רק במה שרשב"א מודה. וחכמים הלא מוסיפין עליו כדמוכח לקמן ובפירושו. ואפשר דבא לומר דאף באב ובן אינו אלא עמו דלא תימא דבהם מודו לרשב"א:

רש"י ד"ה עמו בבית. שיהא אביו או בנו כו'. כצ"ל:

תד"ה קורע (בסופו). וברכת אבלים נחלקו כו' בשבת אם חייב כו'. לכאורה צ"ע דלקמן (כז) תנן דאין אומרים ברכת אבלים במועד. ונראה דהתם בברכת רחבה. והתוס' מיירי בהא דבברכת המזון דאיתא בברכות (מו ב) עי' בכתובות (ח ב) ובתוס' שם:

תד"ה ואחותו. ל"מ מאביו כו'. מפרשי בין מאביו לבד שלא מאמו וכן בבין מאמו וכ"מ מהפוסקים. ותמיהני מדוע לא נפרש דר"ל מאביו ומאמו יחד דוקא דכה"ג באהלות פ"י מ"ד בין מלמעלן בין מלמטן לפי' הא"נ שבר"ש ואחריו החזיק הגר"א דהיינו בשתיהן יחד ע"ש. ובקידושין (עג סע"א) שמא ישא אחותו בין מאביו בין מאמו דר"ל ג"כ משניהם יחד עיין שם ובפרש"י. שוב ראיתי במרדכי שהביא פי' זה בשם רבינו יואל. ושגם עשה מעשה אלא שהמרדכי דחהו מהירושלמי:

תד"ה באפה. ובפ"ק דכתובות קאמר עמו בבית ושמא כו'. גם בכאן איתא עמו בבית אלא מפני שאפשר לחלק בין אשתו לשאר קרובים וכמו דהקילו בדידה דאינו מתאבל רק על אביה ואמה וכן היא עם בעלה אינו אלא על אביו ואמו לדעתם לקמן. לכן הביאו מההיא דכתובות דשם גם באבילות דבעל ואשה קאמר עמו בבית:

תד"ה ומרחצת. בחמין כו' היא נמי מותרת. ק"ל מוזגת את הכוס מא"ל. אבל באמת לא חשיב רק דברים המביאין לידי הרגל דבר עי' כתובות (ד ב). ונ"ל דהם מפרשי דהקושיא היא ממרחצת כו' (ודלא כפרש"י דדלמא על מטה כפויה קאמר דמצעת לו דזה מותר אפי' לאבל עצמו כדאיתא בטור סי' שפ"ז מא"ר) לכן כתבו בחמין כו' היא נמי מותרת ומאי קפריך וכ"ה בראש"ש ביתר ביאור ע"ש:

דף כא.

תד"ה אלו. שר"ש היה מתיר כו' אחר ג"י. עי' לקמן (בע"ב) תד"ה מכאן:

תד"ה ואסור. מדלא תני כו' כמו בט' באב כו'. כצ"ל:

תד"ה חולץ. נ"ל דתיבת אפילו שבס"ד היא שלא במקומה וכצ"ל לר"א אפילו להניח (ר"ל בלא פנ"ח) ולר"י חולץ:

דף כא:

גמרא מכאן ואילך שואל ומשיב כדרכו כו'. לכאורה ומשיב הוא ללא צורך דהשתא שואל משיב מבעיא וכדפריך בברכות (ס"ד יג). ועוד כבר השמיענו דאפי' מג' ועד ז' משיב משם ואילך לא כש"כ. ונ"ל משום דקי"ל ביו"ד סי' קמ"ח ס"י וסי' רמ"ב סי"ו

דהמשיב צריך להוסיף קצת. והכא מג' עד ז' משיב אבל שלא בהוספה. אך מז' ואילך קאמר דמשיב כדרכו ור"ל בהוספה ונכון בעז"ה:

דף כב.

גמרא ננערו לעמוד כו'. כה"ג בר"ה (ל):
גמ' שם גמירי חברי כו'. עמש"כ בזה בביצה (כז) בס"ד:
גמ' שם דתניא בני מעיים כו'. כצ"ל:
גמ' שם רנ"א אין הלכה ואין הלכה כו'. כצ"ל:
גמ' שם ת"ר על כה"מ כולן מדחה כו'. כצ"ל וכ"ה בריף ורא"ש:
תד"ה הלך. ולא ידענא כו' בגדול הבית שבא ממקום קרוב אי מונה עמהם כו'. כצ"ל. עי' רש"א. ול"נ משום שיל"פ דהא דאריו"ח והוא שיש גדה"ב בבית לא קאי אלא על דברי ר"ש בבא ביום ז' וכמו דמסקי בס"ד הסמוך לקמן בשם הירושלמי:
בסה"ד דהואיל משום המת הלך ימנה עמהם. עי' רש"א. ולעד"נ דט"ס הוא וצ"ל ימנה לעצמו. וכוונת דבריהם הוא דבתחלה כתבו דכוונת האיבעי' היא דבהלך גדה"ב לבה"ק עדיף טפי מטעם שהוא טרוד כו' ויודע האבילות כמוהם. ולזה כתבו או להפך ר"ל דבהלך לבה"ק גרע טפי דהואיל משום המת הלך הוא עיקר לכן ימנה לעצמו (ולקמן בדבור הסמוך משמע מדבריהם דמשום דידע בתחלת האבילות גרע) אבל בא ממקום קרוב פשיטא ליה דמונה עמהם:
תד"ה דאתא. ומצאן יום או יומים יסיים עמהן כו'. כצ"ל:
בא"ד לרבנן כשבא תוך ג"י ולר"ש אפילו כו'. כצ"ל. ולמחוק תיבות גדול הבית ותיבות שפירש גדה"ב ג"י. וי"ל הגי' שלפנינו שכתבו כן להמסקנא דמשנינן הא דאתא בגו תלתא וזהו אפי' לר"ש. ומש"כ ולר"ש אפי' ביום הז' לא קאי אגה"ב אלא על הבא ממקום קרוב שבתחלת דבריהם:
בסה"ד ולפי זה א"ש כו' לימנו בהדייכו בגה"ב דכמו כשאין גה"ב בבית הלכתא כו' הוי דינא כרבנן. כ"נ דצ"ל:
תד"ה מהדריתו. לכן נל"פ כו' לכבודו מיד כשיצאו אפי' כו'. כצ"ל:
בסה"ד מדסלקת מלגבי אחיך כו'. כ"נ דצ"ל. ור"ל כשתצא מלפני אחיך עם המת ואחיך ישוב לביתו אז תתחיל גם אתה באבילות:

דף כב:

גמרא מיתיבי ולשמחה ולמריעות למ"ד יום וכ"ת פרושי קמפרש והתניא לשמחה שלשים ולמריעות שלשים קשיא. כ"נ דצ"ל וכן יראה לי מדברי התוס' כאן ובבכורות (לא ב) ד"ה א"כ ובסנהדרין:

גמ' שם הא באירשותא. כצ"ל בשי"ן וכ"ה בריב"ף ופי' הנ"י שהוא לשון הלואה דמתרגמינן אתה נושה בו דאת רשי בי' וכ"נ מפרש"י:

גמ' שם והא בפורענתא. מפרש"י משמע שהגיע זמן להאבל שיפרע וכ"נ מהפוסקים. ולכאורה הנל"פ שהגיע זמן לאחד ממריעיו שישלם ואם לא ילך האבל יפסיד:

גמ' שם ואין אחיזה פחותה מטפח. ק"ל מהא דנדה (כו) כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן טפח ופי' הר"ן בר"ה דכדי אחיזה אין בו טפח רק כדי שיראה משלימו. ועי' פרש"י בס"פ מי שהוציאוהו ובמש"כ עליו שם וע' מש"כ לקמן (כו ב):

גמ' שם רי"א כל קריעה שאינו מבדיל קמי שפה כו'. כה"פ סתמו כת"ק זולת המרדכי כתב והלכה כר"י והביאו הרמ"א בשם י"א. ונלע"ד דחילי' הוא מהא דשמואל כוותי' ס"ל בהוריות (יב ב) ואף רב לא מצינו שיחלוק עליו בזה. ותימה על הגר"א ז"ל שלא הראה לשם. ועוד מצאתי בירושלמי דפרקין הלכה ה' דבהת"ק מסיים דברי ר"מ ור"מ ור"י הלכה כר"י. ומהא דהוריות תראה שפרש"י דהכא במבדיל קמי שפה מגומגם. (וגם נ"ל שיש ט"ס בדבריו במש"כ וקורע תחתיה דצ"ל וקורע אצלה) ופירושו שברי"ף ישר וכ"פ הנ"י והפוס':

רש"י ד"ה לשמחת מריעות. אבל סעודה דשמחה כו' לא. לע"ד לא מצינו שום דיני אבילות בשאר קרובים אחר למ"ד. וגם לפירושו לא מצי קאי רק על הא דלאחר ל"י וכמש"כ בד"ה אמר רבה. דאילו לאחר יב"ח ודאי מותר אפילו לשמחה דנשואין דכי לעולם יהיה אסור. ולא מצאנוהו אלא באיחוי הקרע שאינו מאחה לעולם. ולולי ד"ק הנ"ל לפרש דאתי למעוטי איפכא דלסעודת מצוה מותר אפילו בתוך למ"ד כמש"כ התוס' והפוס' מהירושלמי ומס' שמחות. ואולי רש"י נד מלפרש כן מפני סברת התוספות בביצה (יג) ד"ה א"ד ע"ש. אבל אין זה הכרע די"ל דל"ק מיירי באירשותא ולישנא דאמימר בפורענתא כדמסיק:

רש"י ד"ה לא הושוו. וכל הנך דתני במתניתא. נראה כוונתו על הברייתא דלקמן (ר"ד כו):

תד"ה ולשמחת. אהובים זל"ז וכן פי' דדוקא כו'. כ"נ דצ"ל:

בא"ד כבית כור וש"מ. כ"נ דצ"ל. והוא ר"ת ושאר מקומות והס"ד ואח"כ מתחיל דבור חדש ולשמחת מריעות. והוא ציון על לישנא דאמימר:

בא"ד אם דוקא סעודת קידוש ר"ח. בירושלמי שלפנינו איתא אם היתה חבורת מצוה או קה"ח מותר וכן הביאו הרא"ש וא"כ מוכח דחבו"מ לאו היינו קה"ח:

בסה"ד דאין שמחה בלא אכילה ושתיה. לעיל (ט):

תד"ה אחד. ובתוס' הרב פוסק כרשב"א כו'. עי' גירסת הרי"ף וכ"פ בטוש"ע כרשב"א:

דף כג.

גמרא ואין אומרים שמועה כו'. וכ"פ הרמב"ם בפי"ג מהל' אבל והטוש"ע. ולכאורה ה"ל לפסוק כרחב"ג דהל' כדברי המיקל באבל וגם מעשה רב. וכ"נ דעת הרי"ף והרא"ש שהביאו הא דאמרו עליו כו'. וכ"נ מפסקי התוס' סי' קכ"א. וכמדומני שכן נוהגין. ובתה"א מצאתי שמפרש דקאי אירשא אחכם ואב"ד ונשיא דבמ"ד בטל וקאמר עוד דא"א שמועה כו' ור"ל בבית מדרשו של אבל ע"ש ובזה מיושב המנהג אפילו לת"ק:

רש"י ד"ה בגרדא וד"ה כרבי. מדבריו נ"ל שלא היה גורס בדברי ראב"ש חדשים:

תד"ה ואמר. שפי' למעלה בשם הר' יונה כו'. הוא לעיל (יט ב) ושם הביאו זה הפי' בשם הרי"ט:

תד"ה כל. והדתניא בתוספתא כל אלו כו' מותר לספר בתוך ל"י של אבל כל אלו כו' לכבס במועד מותר בתוך ל"י כו'. כצ"ל וכ"ה בתוספתא (ועי' לעיל יז ב). ולהמדפיסים הביא שבוש הא' שלא העתיקו מלת של וקראו אבל להשבוש הב' לגרוס אסור דאל"כ מאי אבל:

בא"ד והא דאמרי' בפ' החולץ כו' היינו דוקא בהני דהתירו כו' ומה שאסור שם בט"ב לכבס היינו טעמא כו'. כצ"ל. ובס' שלפנינו הוצג מלת דוקא שלא במקומו:

בא"ד כמו שהחמירו לענין אכילות דבשר מלוח כו'. כצ"ל:

בסה"ד מניין לו להקל בט"ב יותר מימי אבלו דאדרבה. נ"ל דכאן הוא סיום ענין ור"ל דאדרבה מהא דהחולץ שהביאו לעיל מוכח דלענין כיבוס חמיר ט"ב מאבל. ובפ"ב דתענית כו' הוא ענין בפ"ע להוכיח דלענין כיבוס החמירו באבל יותר מבמועד ור"ל דאמרו שם כלי פשתן אין בהן משום גיהוץ משמע דמשום כבוס יש בהן. ובמועד אמרינן לעיל (יח) דכ"פ מותר לכבסן:

דף כג:

תד"ה יש. ואותו חולק על הש"ס שלנו דאריו"ח כו' אע"פ שאמרו אין אבילות בשבת כו'. שם איתא במועד. אלא שהתוס' כתבו שם דאין סברא להקל בשבת טפי ממועד. אבל מדוע לא הביאו מהא דרב יוסף דאמר משמיה בשבת גופה דברים שבצינעא נוהג. ואולי דס"ל דר"י עצמו למד ג"כ מהא דאריו"ח במועד. ועי' לקמן בתד"ה הכי אריו"ח:

תד"ה מאן. ולאבילות שינהג בשבת מה שנהג אתמול. בדבור דלעיל משמע דמילי דפרהסיא לכ"ע אין נוהג:

בא"ד משום שמחה דכתיב בהן כדפרישית. אולי צ"ל כדאפרש והוא לקמן בסה"ד:

תד"ה ואין מברכין. וי"ל דבגימ"ל קאמרינן דא"מ עליו כו'. כצ"ל. ור"ל דיש שלשה בצירוף האבל:

שם בא"ד ואין מזמנין עליו עמהן כו'. כצ"ל:

בא"ד פי' בקונט' כו' ואינו מברך א"צ לברך משמע כו'. כצ"ל ותיבות בהמ"ז למחוק. או דצ"ל ברכת המוציא:

בא"ד ומיהו אדקאמר בר"פ מ"ש התם תוך ד"א כו'. כצ"ל ותיבות למ"ד למחוק:

בא"ד ועוד דאמרינן לקמן הן עומדין כו'. ר"ל לקמן שם בברכות (יט):

דף כד.

גמרא אבל ששמש מטתו בימי אבלו ח"מ א"ל ר"פ אסור אתמר כו'. וכ' הגה"ש ל"י מה חדש בזה כו'. ולי ק"ק מדוע קבעו הש"ס הכא. לעיל גבי דברים האסורים בימי אבלו ה"ל לקובעו. ודוחק לומר משום דאיירי לעיל בפלוגתת רשב"ג ורבנן בתה"מ באנינות. ועוד ק"ל יתור לשון אבל כו' בימי אבלו. אשר על כל אלה נ"ל דר"ל בהא דאבל כו' בימי אבלו לכלול גם יום השבת דהוא במספר ימי אבלו דהא שבת עולה ג"כ. ולכן א"ל ר"פ דלא אתמר משמי' דשמואל דאיהו ס"ל דאין אבילות בשבת אפי' בדברים שבצינעא וכדאמר לקמן נת"ר רשות אלא משמי' דריו"ח דסבר לקמן דברים שבצינעא נוהג:

גמ' שם כי תניא ההיא בכבוד אביו ואמו. לעיל (כ ב):

תד"ה הא אחר. ואם הם יעשו ימותו. וכ"כ הרא"ש סי' נ' בשם הר"מ וז"ל וגם נראה דעיקר מיתה דקרא לגופי' כו' הא אם תפרעו ותפרומו ותעבדו עבודה (כנ"ל דצ"ל עי' רמב"ם פ"א מהל' ביאהמ"ק) תמותו. וק"ל א"כ מאי פריך הגמרא בסנהדרין ספ"ב מהא דתניא ואלו שבמיתה כו' אלא פרועי ראש מנא לן דאיתקש שתויי יין לפ"ר כו'. הא בגופייהו כתיבא. וא"ל דהגמרא דייקא דהברייתא ע"כ לא ס"ל דהקרא מתפרש הא אם תפרעו כו'

תמותו דא"כ מדוע לא חשבה ג"כ קרועי בגדים דכתיבי נמי בהאי קרא אלא דמפרשה הא אחר כו' כדהכא. דא"כ יקשה מדוע לא חשבה הא דאבל כדדייקי התוס' והרא"ש. ולעד"נ דמהאי קרא לא מוכח דמחייבי מיתה אלא קרועי בגדים דסמיכי לולא תמותו דכה"ג דרשינן במנחות (כז ב) קרא דר"פ אחרי ואל יבא בכל עת אל הקדש כו' דולא ימות לא קאי אלא על מבית לפרוכת או רק על אל פני הכפורת ולא על אל הקדש לכ"ע ע"ש. והכי משמע לי מדברי הרמב"ם שם דבהל' ח' כתב דפרועי ראש דבמיתה הוא מקרא דיחזקאל. ובהל' י"ד בקרועי בגדים יליף מהאי קרא דלא תפרומו. ודברי הכ"מ שם בהל' ח' תמוהים דהא בהל' י"ד יליף מהאי קרא קרועי בגדים. והא ל"ל דשם ר"ל מדאיתקש בהאי קרא קרועי בגדים לפרועי ראש. דהא מסקינן בסנהדרין שם דפ"ר הלל"מ ומהלכה לא ילפינן בי"ג מדות עי' שבת (קלב) ובפרש"י. והא דלא חשבה הברייתא גם קרועי בגדים דבמיתה עמש"כ לקמן בסמוך: עוד נ"ל דלהכי לא ילפינן מקרא דראשיכם כו' מיתה לפ"ר ולק"ב משום דלא כתיב בי' חוקת עולם לדורותיכם כדכתיב בפ' שתויי יין וכן לא כתיב בי' בבואכם אל א"מ כהתם. דלכן נראה דהאזהרה לא היתה אלא להם לבדם ואף שלא בשעת עבודה (כי בל"ז היו אסורים לעבוד באותו היום מחמת אנינות. ואבילות אחר יום ראשון לכ"ע אינה אלא מדרבנן זולת לדעת הראב"ד אבילות דשלשים הוה מה"ת עי' ברא"ש) דכמו שהוזהר כ"ג בפ"ר ובפרימה כן הזהיר היום את בניו כי דינם היה באותו יום ככ"ג כמש"כ בשם הראב"ד. והחמיר עוד עליהם לענשם מיתה. וראיתי ברמב"ן בפיה"ת שפי' כעין זה וע"ע בהשגותיו לס' המצות מל"ת קס"ג. שוב מצאתי להתוי"ט ס"פ הנשרפין שנגע במקצת דברינו אלה. ועי' ג"כ במהרש"א שם:

בא"ד דהא לא מייתי להו ס"פ הנשרפין. וברא"ש מסיים ודוחק לומר דתני ושייר דהא אלו תנן כו' ותימה דהא לא חשיב שמה ג"כ הכובש את נבואתו וכו' דס"פ הנחנקין וע"כ צ"ל דלא חשיב אלא מילי דקדש ומקדש כמש"כ הרע"ב שם. אבל לי צ"ע מדוע לא חשיב ביאה ריקנית לק"ק וקטורת חסרה דמילי דמקדש נינהו וחייבין עליהן מיתה בידי שמים כמבואר במנחות שם וביומא (נג) עי' מל"מ פ"ב מהל' בהמ"ק. ועתוי"ט ס"פ הנשרפין:

תד"ה ושמואל (בסופו). להראות שאין אבילות בשבת. כצ"ל:

תד"ה וכל קרע. שמא דוקא כגון שקרע כבר. עי' מהרש"א. ולי קשה א"כ מאי פריך הכא מהא דתניא מחליף וקורע. ואולי הא דכתבו בס"ד והא דפריך בסמוך ולא משני הכי כו' קאי נמי על האי תירוצא:

תד"ה כי תניא. ומכאן ק"ל כו' דהא גבי אביו כו'. תימה דיותר ה"ל להקשות דשם אמרי' דאפילו בשאר מתים קורע בתוך ז' והכא אמר דוקא לכבוד או"א. וא"ת דשם מיירי ביוכל להתחמם כמש"כ לעיל א"כ גם מאו"א ל"ק:

תד"ה הכי. ואביי ורבא סברי ג"כ כוותי'. כצ"ל:

בא"ד מספקא לי כו' הני דברים דקריעה ודעטיפת הראש אי הוה כו'. כצ"ל:

דף כד:

תד"ה פי' בקונטרס כו'. שכבסו קודם האבל ללבוש כו'. כצ"ל (רש"א):

בא"ד דאביי כרבי ורבא כראב"ש. כצ"ל (הנ"ל):

תד"ה ר"ע. וה"ה מסתמא לענין בכור. תימה דהרי שם בבכור פליגי ר"ע וחכמים ולענין אבילות הכל מודים דיום ל' כשלפניו. ואולי כוונתם בדלא קים ליה שכלו לו חדשיו דאפילו ר"ע מודה דגם בנתן יחזיר ע"ש בתד"ה מת בנו וצ"ע בזה. ונ"ל דט"ס הוא וצ"ל לענין כבוד ור"ל לענין דהכא דהכל טעמא מפני הכבוד כמ"ש לעיל בד"ה ואין אומרים:

תד"ה דר"א. ובין ר"ה ליוה"כ שבעה כו'. וכ"כ הרא"ש סי' ע"ה בשם בעל הלכות וז"י שבין ר"ה ויו"כ כו'. ולכאורה ה"ל למיחשב גם יו"ט ב' של ר"ה ליום אחד וליהוי שמונה וכמ"ש הרא"ש במסקנא דמילתא בענין שעה אחת לפני עצרת וכה"ג כ' התוס' בסה"ד. וע"כ צריך לחלק דשאני ב' י"ט של ר"ה דכיומא אריכתא דמו וסייעתא למש"כ הט"ז בסי' שצ"ט סק"ז בשם מהרי"ל ע"ש:

בא"ד אלא יל"פ דנל"מ לענין שמועה רחוקה כו' בהני שני ימים אחר יו"כ. ר"ל בצירוף הני שני ימים וכמו דחשבו לעיל. אבל ק"ל מדוע ליום דער"ה חשבינן לז"י אף לענין שמועה רחוקה משום דבטיל ביה גזירת שבעה א"כ גם עיו"כ יחשב לתשלום שלשים כיון דמיבטל ביה גזירת למ"ד לתירוץ זה:

בא"ד ובסמוך פי' כענין זה הרב יום אחד כו'. כ"נ דצ"ל:

תד"ה אלא. ואסיק חכם כו' מברין עליו אלו ואלו ולקמן אמר אפי' רבו כו' אינו יושב עליו אלא יום א' נ"ל מכאן משמע כו'. כצ"ל סדור הדברים. וק"ל א"כ מדוע לא הביא הש"ס לעיל (כ ב) מהא דחכם שמת הכל קורעין עליו. דאיכא קריעה בלא שבעה ולישני כי תניא ההיא משום כבוד החכם כדמשני התם על אביו ואמו:

דף כה.

גמרא העומד עה"מ בשעת יציאת נשמה כו' דומה לס"ת שנשרף כו'. לקמן (כו) מסקינן דל"א אלא בזרוע ופי' הנ"י ביד רמה להכעיס שאין שייך זה ביציאת הנפש ח"ו. ולפרש"י דשם ל"ק כ"כ:

רש"י ד"ה לס"ת. דתורה קרויה נר כו' ונשמה נקראת נר כו'. נ"ל דאינו ר"ל דיציאת הנשמה הוה כמו שנשרפה ח"ו שהרי היא נצחיית. וכן אינו קורא לה כאן רק יציאה דהיינו העתקה ממקום למקום. אלא דהשריפה אינו רק בהגוף ומדמהו לס"ת שנשרף דאמרינן לקמן דחייב לקרוע על הגויל בפ"ע והוא להנשמה כמו הגויל להתורה. או י"ל כפשוטו ע"ד שאריו"ח לקמן (כו) כיון דכתיב ולא ראהו עוד לגבי דידיה כמת דמי:

רש"י ד"ה מאי דהוה. תו לא קרעי. כצ"ל:

רש"י ד"ה אל עגלה. אותה עגלה ששיגרוהו פלשתים כו'. עי' בע"י בתוס':

תד"ה ור"ח. דא"ל לרבי ארונו בא. כצ"ל:

תד"ה חכם. אותו שקרע ויש שפירש חכם כו'. כצ"ל:

דף כו.

גמרא ממשמע שנאמר ויקרעם לשנים א"י שהם קרעים ומה ת"ל קרעים מלמד שהם קרועים לעולם. כצ"ל. וכ"ה בסנהדרין. ועי' ברש"י בע"י כאן. ופה נשתבש מהא דלעיל (כב ב):

גמ' שם א"ר חלבו אר"ה הרואה ס"ת שנשרף כו'. כ"ה בהרי"ף ורא"ש:

גמ' שם ורמינהי אחד השומע כו'. נ"ל דר"ל כגון אז בעת החורבן. או אפי' עכשיו בתינוק שנשבה בין הנכרים (ועמ"א ססי' תקס"א) ותימה לי על הפוסקים שהשמיטוהו:

תד"ה ברכת (בסופו). ר"ל קורע על (על) בה"ש. ר"ל דנכרי:

דף כו:

גמרא (בסה"ע) אמר כמה לית ביה דעתא להאי צורבא מרבנן. בגיטין (לז ב) אמר רבה עליו כהאי גוונא. ונ"ל דכן יש לגרוס כאן רבה איתרע ביה כו':

תד"ה כך. ועוד צ"ע. הוא סוף הענין דלמעלה:

תד"ה תחילת. ל"י ממאי מפיק טעמא דלעיל כו'. עמש"כ שם. ומה שנדפס בגליון לעיין בכלים פכ"ד. שם לא נמצא כלום מענין זה. ול"נ להסמיך טעמי' מהא דתנן שם פכ"ט

מ"ד חוט מאזנים כו' (ופי' הרע"ב שאוחזין בו המאזנים) שלש אצבעות. אלמא דיש בהן די אחיזה. וכן הקומץ היה בג"א (יומא מז):

תד"ה קורע. ובירושלמי כו' א"ל קיים היה ומת א"ת ל"י אם מת על אתר א"צ לקרוע כו'. כצ"ל. ותיבות וכן קרע על אביו ונמצא בנו צריך להציגם בסה"ד ור"ל דלשינויי דר"א שם גם בקרע על אביו ונמצא בנו ל"י אלא א"כ נודע לו שהוא בנו בתכ"ד (ולשנויא קמא דשם בסתם) ודלא כמשמעות הירושלמי ומס' שמחות. ולכאורה ה"נ להשוותם יחד ולאוקמי הא דירושלמי ודשמחות ג"כ בתכ"ד דוקא (או בסתם) כדמוקמינן שם הברייתא דתני יצא. ולפ"ז יצא לנו דין חדש דבקרע על בנו ונמצא אביו אפילו בתכ"ד (או בסתם) ל"י מהא דמס' שמחות ול"מ כן מהפוסקים וצ"ע:

תד"ה ארנב"י. תימה מאי מוסיף כו'. עי' שבת (כא) ובגה"ש שם:

בסה"ד י"ל כמו שפי' דנהי שא"צ לקרוע כו'. כצ"ל:

שם בא"ד מכל מקום אם קרע טפי שפיר כו'. ונסתפקתי אם רשאי להאחות היתרון או לא:

דף כז.

גמרא מעשה שמת ר"ג הזקן כו' כבר כפינו ע"פ זקן. עמש"כ בע"ז (יא):

גמ' שם מאי דרגש אמר עולא ערסא דגדא. נראה דמילתא דעולא לאו אדרגש דהאי ברייתא איתמר. כיון דתנו בה קרביטין והיא לית לה וכדאיפרך מזה במסקנא. וכן לשון הקושיא לקמן דתניא דרגש א"צ לכפותו מוכח דלא הוה עסיק בה. אלא עיקרי' היה על מתניתין דנדרים:

גמ' שם כי אתא רבין אמר אמר לי ההוא כו'. כצ"ל:

תד"ה מן המנחה. עי' רש"א. ול"נ לסרס דבריהם וכצ"ל אי מנחה קטנה אי מנחה גדולה דמקודם לכך והס"ד ואח"כ מתחיל דבור חדש אינו יושב עליה:

רש"י ד"ה אין מניחין. להספידו. משמע דשלא ברחוב מספידין וע"כ בתלמיד חכם קאמר דאף דאין מועד בפניו ומותר להספידו מ"מ לא ברחוב בכדי שלא להרגיל גם באינו ת"ח:

תד"ה ואין. זאת המשנה ע"כ נסדרת בהיפך. נראה משום דדין זה הוא אפילו בחול והפסיק בי' בין דיני דמועד ועי' נ"י. ונ"ל מדבריהם דלפניהם היה דין זה משנה בפ"ע ועליה הוקבעה הגמרא הא דת"ר בראשונה כו':

דף כז:

גמרא בראשונה היתה הוצאת המת קשה לקרוביו יותר ממיתתו כו'. ולכן רע בעיני המנהג בקצת העיירות אשר גבאי החברה אוכפין על היורשים לשלם ד"ק סך מסוים וכבר צווחו עליו קמאי דקמן:

תד"ה אבל. וא"ת כו' אפילו בחוש"מ אסור כו'. ול"נ דהתם קמ"ל דאפילו לת"ח דמחמת מועד מותר מ"מ ביו"ט אסור:

תד"ה יום ראשון. פי' למעלה כו'. הוא (בד' כ) ד"ה שכבר:

תד"ה מכאן. ובש"ס דידן כו'. כצ"ל:

דף כח.

תד"ה מה פרה. פי' על מעשה העגל כו'. ובזה לא תקשי הא דאיתא בריש יומא דפרה לאו בת כפרה היא:

תד"ה הן. וביום מותו כתב הרבה. במ"ר ס"פ וילך (הביאו הרא"ש בפ' ע"פ סי' יג) שכתב בו ביום י"ג ס"ת ע"ש:

תד"ה אלא. וי"ל דלפעמים משתנה ע"י זכות המזל. כצ"ל. או דע"י הוא ר"ת דעל ידם:

תד"ה שתין. י"מ לאו דוקא. הוא ע"פ מש"כ בב"ק (צב ב) בד"ה שיתין:

דף כח:

גמרא. ואמר רבא נשי דשכנציב אמרן גוד כו'. כצ"ל:

גמ' שם שייל איצטלא כו'. בערוך הביא דתרגום שאול הוא שיול. ובזה יובן פירוש רש"י מיד שאול יפדנו ממות יגאלנו:

סליק מסכת מועד קטן